

[telif makale]

İlköğretim DKAB Dersi Öğretmenlerinin Öğretim Araç ve Materyallerini Kullanma Durumları (Kayseri Örneği)

Göksel KORKMAZ

uzman, öğretmen, fatma zehra dülgeroğlu ortaokulu
{ gokselkilis@hotmail.com }

ERUIFD

[2012 / 2, SAYI: 15, SAYFA: 79-110]

ÖZ

Bu araştırmanın temel amacı DKAB dersi öğretmenlerinin öğretim araç ve materyallerini kullanma durumlarını ortaya koymaktır. Araştırma, var olan durumu betimleyen tarama modelinde bir çalışmadır. Kayseri örnekleminde yapılan bu araştırmanın sonuçlarına göre; araştırmaya katılan DKAB dersi öğretmenlerinin büyük çoğunluğu öğrencilere ve konulara uygun materyal bulamamaktan dolayı sıkıntı yaşamaktadır. Araştırmaya katılan DKAB dersi öğretmenlerinin çoğu dersleri için hazırlık yaparak gelmektedirler. DKAB dersi öğretmenleri hazır öğretim materyalleri kullanmaya devam etmekle birlikte, az da olsa, kendileri de materyal hazırlama çalışmaları yapmaktadırlar. Söz konusu öğretmenlerin derslerinde en çok kullandıkları araç-gereçler ise ders kitabı, yardımcı kaynaklar ve yazı tahtasıdır.

Anahtar Kelimeler: *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri, din öğretimi, öğretim araç-gereçleri*

ABSTRACT

The Usage Of Instructional Equipment By Religious Culture and Moral Knowledge Teachers at The Second Grade Of The Primary Schools (Kayseri Sample)

The main purpose of this research was to assess use of instructional equipment and teaching materials by the Religious Culture and Moral Knowledge teachers. The research is a survey model. According to the this research results was made in Kayseri sample, Majority of the participant teachers suffer from inappropriate materials to the students and topics at their lessons. Most of Religious Culture and Moral Knowledge teachers come to schools with making preparation. Participant teachers continue using current teaching materials and also try to prepare their own materials. Participants mostly use textbook, auxiliary sources and blackboard as teaching materials.

Key Words: *Religious Culture and Moral Knowledge Teachers, Religious Education, instructional equipment.*

1. Giriş¹

Eğitim, bireyin doğumundan hayatının sonuna kadar devam eden bir süreçtir. Bu süreçte, çevresiyle etkileşime giren bireyde bir takım davranış değişiklikleri meydana gelir. Belli bir yaşantı ürünü ve nispeten kalıcı izli olan bu davranış değişikliklerinin diğer adı “öğrenme”dir (Fidan & Erden, 1998). Buradan hareketle öğrenmenin üç temel özelliğinden söz edilebilir: 1.Öğrenme yaşantı ürünüdür. 2. Öğrenme sonucunda mutlaka bir davranış değişikliği meydana gelir. 3. Meydana gelen davranış değişikliği nispeten kalıcı izlidir (Erden, 1998). Öğrenme yaşantı ürünüdür. Ancak her yaşantı istenen öğrenmeyi meydana getirmeyebilir. Zira istenen öğrenmelerin gerçekleşmesi, o öğrenmeye uygun yaşantıların düzenlenmesine ve bunların birey tarafından geçirilmesine bağlıdır. Öğretim sürecinde, “öğrenmeyi sağlayıcı yaşantıyı düzenleyen öğretmen iken, düzenlenen bu yaşantıyı geçiren kişi ise öğrenci, yani öğrenen bireyin kendisidir” (Aydın, 2004) .

Öğretmen, öğrenci için uygun yaşantı çevresini düzenlerken “her bireyin farklı olduğu” ilkesinden hareket etmek durumundadır. Çünkü her birey farklı özelliklere sahiptir ve bundan dolayı düzenlenen yaşantı çevresiyle farklı şekilde etkileşime girer. Bu durumda bir birey için çok ilgi çekici, anlamlı olan bir uyarıcı, diğer bir birey için hiç de ilgi çekici ve anlamlı olmayabilir. Dolayısıyla aynı yaşantı çevresine muhatap olan öğrencilerin tümü, istenen yaşantıyı geçiremeyebilir. Öte yandan yaşantı geçiren öğrencilerin hepsi de aynı davranışları göstermeyebilir (Yılmaz&Sünbül, 2003). İşte bu noktada öğretmenin öğretimi bireyselleştirmesi bir zorunluluk olarak karşımıza çıkar. Sınıf ortamında toplu olarak yürütülen öğretim faaliyetlerinin bireyselleştirilebilmesi için öğretmenin, her bireyi/öğrenciyi tanıması, ona uygun yaşantı çevresini düzenlemesi ve onun bu çevre ile etkileşime geçmesini sağlaması gerekir. (Demirel, 2005). Bu bağlamda öğretimin bireyselleştirilmesi, öğretimin hedeflerinin, uygulamalarının, ortamlarının her öğrencinin gelişim özelliklerine, ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine göre düzenlenmesi ve buna göre gerçekleştirilmesi ile olabilir. Bu ise oldukça zor bir iştir.

Öğretimi bireyselleştirmenin zor olması, mümkün olmayacağı anlamına gelmemelidir. Öğretmen, sınıfta çoklu öğrenme ortamı düzenleyerek, değişik öğretim strateji, yöntem ve teknikleri, materyalleri kullanarak bu sorunu aşabilir. Burada özellikle öğrencinin birden fazla duyu organıyla öğrenme işinin içine girmesini sağlayacak araç-gereç ve materyalleri kullanmak son derece önemlidir. Eğitim araç-gereçleri, öğrenme yaşantılarını zenginleştiren, öğrenilecek konunun anlaşılmasını kolaylaştıran, dolayısıyla eğitim programlarında yer alan hedeflere ulaşmaya katkıda bulunan öğrenme-öğretme yardımcılarıdır (Yalın, 2000; Aydın, 1996). Bu bağlamda öğretim araç-gereçleri; 1-Öğretim ortamının

¹ Bu çalışma araştırmacının Erciyes Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsünde, “İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Çalışma Yapraklarını Kullanma Durumları (Kayseri Örneği)” konulu yüksek lisans tezimin ilgili bölümünden yararlanılarak hazırlanmıştır.

zenginleştirilmesini sağlar. 2-Belli bir fikrin göz önünde canlandırılmasına yardımcı olur. 3-Karmaşık fikirlerin basite indirgenerek anlatılmasına katkıda bulunur. 4-Fikir, işlem ve süreçlerin sırasının gösterilmesine yardımcı olur. 5- Öğretimin canlı ve eğlenceli hale getirilmesini kolaylaştırır. 6-Öğrencilerin derse olan ilgi ve dikkatlerinin artırılmasına katkıda bulunur. 7-Öğrencilere öğrenilecek konu üzerinde pratik yapma olanağı sağlar. 8-Zamandan tasarruf sağlar (Yalın, 2000; Koşar & Diğerleri, 2003).

Öğretim sürecinde böylesine öneme sahip olan öğretim araç ve gereçlerini din öğretiminde de kullanmak vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Zira öğretim araç-gereçleri sayesinde öğrenciler dinle ilgili sembol, kavram ilke ve olguları daha iyi anlayabilir. Derste işlenen konuları daha sistemli ve örgütlü bir şekilde belleğine kodlayabilir. Böylece öğrenci edinmiş olduğu anlamlı öğrenmeler sayesinde günlük hayatında karşılaştığı problemlerini daha kolay çözebilir. Öte yandan öğretim araç ve gereçleri sayesinde DKAB dersleri daha eğlenceli ve dikkat çekici bir boyut kazanabilir. Öğretim araç-gereçlerinin bütün bu işlevleri yerine getirebilmesi için DKAB dersi öğretmenlerinin bu araç-gereçleri tanımaları ve derslerinde bunları etkili bir şekilde kullanmaları gerekir. Bu araştırmada Kayseri örneğinde ilköğretim II. Kademedeki görev yapan DKAB dersi öğretmenlerinin öğretim araç ve materyallerini kullanma durumları ele alınmıştır.

1.1. Yöntem

Araştırmanın temel amacı, ilköğretim II. Kademedeki görev yapan DKAB dersi öğretmenlerinin öğretim araç ve materyallerini kullanma durumlarını tespit etmektir. Bu çerçevede onların öğretim araçlarıyla ilgili nasıl bir hazırlık yaptıkları, hangi öğretim materyallerinden faydalandıkları, öğretimde hangi araç gereçleri kullandıkları tespit edilmeye çalışılmış, ortaya çıkan sonuçlar değerlendirilerek genellemelere varılmıştır. Araştırmaya ilişkin anket yoluyla toplanmıştır.

1.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Kayseri kent merkezinde ilköğretim II. kademedeki görev yapan DKAB dersi öğretmenleri ile bu derslere katılan öğrenciler oluşturmaktadır. Evrenden tesadüfi olarak seçilen grup, örneklemi oluşturmuştur. Araştırmaya Kayseri kent merkezindeki Melikgazi, Kocasinan ve Talas ilçelerine bağlı 27 ilköğretim okulundan toplam 60 öğretmen ve 324 öğrenci katılmıştır. Anketlerin doldurulmasında sistematik hata yapan 6 öğretmen ve 22 öğrencinin anketleri işleme alınmamış, sonuçta 54 öğretmen (40 bay 14 bayan) ve 302 öğrencinin anketleri bilgisayara işlenerek verilerin analizleri gerçekleştirilmiştir.

1.3. Sınırlıklar

1. Bu araştırma, ilköğretim II. kademedeki görev yapan DKAB öğretmenlerinin öğretim araç ve materyallerini kullanma durumları ile sınırlıdır. 2- Araştırma sonuçları 2007-2008 eğitim-öğretim yılında Kayseri ili kent merkezinde görev yapan ve örneklem olarak belirlenen ilköğretim II. kademe DKAB öğretmenleri ile II. kademe öğrencilerinin uygulanan ankete verdikleri cevaplar ile sınırlıdır. 3. Anket tekniğine özgü sınırlıklar bu araştırma için de geçerlidir.

1.4. Veri Toplama Araçlarının Oluşturulması, Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılacak olan anketin geliştirilmesi sürecinde, önce alanla ilgili literatürden elde edilen bilgiler doğrultusunda anket taslağı oluşturulmuş, alan uzmanlarınca incelenen ankete son şekli verilerek, pilot uygulaması yapılmıştır. Son olarak, anket yeniden gözden geçirilip düzenlendikten sonra ilgili örneklem grubuna uygulanmıştır. Uygulama sonucunda elde edilen bulgular kodlanarak, bilgisayar ortamına aktarılmıştır. SPSS-11 istatistik programında analiz ve değerlendirilmesi yapılan sonuçlar, yüzde, frekans ve çapraz tablolarla betimlenmeye ve yorumlanmaya çalışılarak genellemelere varılmıştır.

2. İlköğretim II. Kademedeki Görev Yapan DKAB Dersi Öğretmenlerinin Öğretim Araç ve Materyallerini Kullanma Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde önce araştırmaya katılan öğretmen ve öğrencilerin kişisel özellikleri verilecektir. Daha sonra ise öğretmen ve öğrencilerden elde edilen, DKAB derslerinde öğretim araç ve materyallerinin kullanılma durumuna ilişkin veriler ele alınarak yorumlanmaya çalışılacaktır.

2.1. Kişisel Durumla İlgili Bilgiler

Bu başlık altında, araştırmaya katılan öğretmen ve öğrencilerin kişisel özellikleri ile ilgili bilgilere ve yorumlara yer verilecektir. Bu bilgiler araştırmada bağımsız değişken olarak ele alınmaktadır. Bu araştırmaya Kayseri kent merkezindeki üç ilçeye bağlı 27 ilköğretim okulundan toplam 60 öğretmen ve 324 öğrenci katılmıştır. Anketlerin doldurulmasında sistematik hata yapan 6 öğretmen ve 22 öğrencinin anketleri bilgisayara işlenmemiş sonuçta 54 öğretmen ve 302 öğrencinin anketleri bilgisayara işlenerek verilerin analizleri gerçekleştirilmiştir.

2.1.1. DKAB Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Dağılımları

Tablo 1: Öğretmenlerin Cinsiyeti

	F	%
Erkek	40	74,1
Bayan	14	25,9
Toplam	54	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunu % 74,1 (40 kişi) erkek öğretmenler oluşturmaktadır. Bayan öğretmenlerin oranı ise % 25,9 dur (14 kişi).

2.1. 2. DKAB Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Okullara Göre Dağılımları

Tablo 2: Öğretmenlerin Mezun Oldukları Programlar

	F	%
İlahiyat Eski Program	40	74,1
DKAB Öğretmenliği	4	7,4
İlahiyat Yeni Lisans	4	7,4
Yüksek İslam Enstitüsü	4	7,4
Başka	2	3,7
Toplam	54	100,0

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin büyük çoğunluğu (% 74,1) İlahiyat Eski Programı mezunudur. İlahiyat Lisans Bölümü, DKAB Öğretmenliği Bölümü ve Yüksek İslam Enstitüsü mezunların oranı ise (% 7,4) eşittir. Ankette yer alan “başka” şıkkını iki öğretmen işaretlemiştir. Ancak onlar mezun oldukları programı belirtmemişlerdir. Yüksek İslam Enstitüsü mezunlarının oranının az olması buradan mezun öğretmenlerin çoğunun emekli olmaları ile açıklanabilir. (Yüksek İslam Enstitüleri 1982 yılında İlahiyat Fakültelerine dönüştürülmüştü.) İlahiyat Lisans ve DKAB Öğretmenliği Bölümü mezunlarının oranının az olması ise bu bölümlerin yeni olması, dolayısı ile mezunlarının da az olması ile açıklanabilir. 1998 yılında İlahiyat Fakültelerinde bölümleşmeye gidilerek iki ayrı program uygulanmaya başlanmıştır. İlköğretim DKAB öğretmenliği bölümünden ilköğretim okullarına DKAB dersi öğretmeni yetiştirilecek, İlahiyat Lisans Bölümünden ise ağırlıklı olarak Diyanet İşleri Başkanlığına eleman yetiştirilecek, bununla birlikte burayı bitiren öğrencilerden bir kısmı, ilgili tezsiz yüksek lisans programlarını bitirdikten sonra orta öğretim DKAB öğretmeni veya İHL meslek dersleri öğretmeni olabilecekti (Yök:1998). Tabloda dikkat çekici bir husus da İlahiyat Lisans programı mezunlarının ilköğretim okullarında görev yapmakta olduklarıdır. Bu bulgu, öğretmen atamalarında ihtisaslaşmaya yeterli özen gösterilmediği şeklinde yorumlanabilir.

2.1.3. DKAB Öğretmenlerinin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Tablo 3: Öğretmenlerin Eğitim Durumları

	F	%
Lisans	39	72,2
Yüksek Lisans	13	24,1

Doktora	2	3,7
Toplam	54	100,0

Araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun (% 72,2) lisans mezunudur. Bununla birlikte Yüksek Lisans mezunu olanların oranı % 24,1 ve doktora mezunu olanların oranı ise % 3,7'dir. Yüksek Lisans ve doktora mezunları beraber değerlendirildiğinde araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin % 27,8'i yüksek lisans ve doktora da yapmıştır. 2000 yılında yapılan bir araştırmalarda bu oran % 3,45 olarak gözükmemektedir (Güngör: 2001). DKAB öğretmenlerinin bir taraftan mesleklerini yerine getirmeleri bir taraftan da akademik çalışma yaparak eğitimlerini devam ettirmeleri olumlu bir gelişmedir. Bu durum onların mesleki gelişimlerine önemli bir destek sağlamaktadır.

3.1. 4. DKAB Öğretmenlerinin Kıdem Durumları

Tablo 4: Öğretmenlerin Kıdemi

	F	%
1-5 yıl	7	13,0
6-10 yıl	6	11,1
11-15 yıl	17	31,5
16-20 yıl	12	22,2
21 üzeri	12	22,2
Toplam	54	100,0

Araştırmaya katılan DKAB öğretmenleri içerisinde kıdem bakımından 11-15 yıllık olanlar en büyük grubu oluşturmaktadır. Bu grup, 16 ve üzeri kıdeme sahip olanlar ile birlikte değerlendirildiğinde ise DKAB öğretmenlerinin yaklaşık % 76'sının 11 yıldan fazla kıdeme sahip olduklarını söylemek mümkündür. Meslekte 1-10 yıllık olanlar % 24'lük bir dilimi oluşturmaktadırlar. Bu grubun oranının az olması, öğretmen atamalarındaki ölçütler ile açıklanabilir. Şöyle ki araştırma Kayseri merkezde yapıldığından, merkezdeki okullara genellikle hizmet puanı ve kıdemi yüksek olan öğretmenler atanmaktadır. Dolayısı ile yeni atanan öğretmenler genellikle ilçe, kasaba ve köylere atanmaktadırlar.

Meslekteki kıdemin olumlu taraflarının yanı sıra olumsuz tarafları da söz konusu olabilir. Mesleğe yeni başlayan bir öğretmen öğrencilerle iletişim, idare ve meslektaşlarla ilişkiler olmak üzere bir çok açıdan acemilikler çekebilir. Bununla birlikte o yeni olmanın heyecanı ile daha çok öğretme-öğrenme çabası içinde olabilir. Meslekte eski olan öğretmenler bir çok açıdan tecrübeli olsalar da zamanla mesleki tükenmişlik duygusuna kapılıp öğretme-öğrenme çabasını aşağılara çekebilirler.

2.1. 5. DKAB Öğretmenlerinin Girdikleri Ders Saatlerine Göre Dağılımları

Tablo 5: Öğretmenlerin Girdikleri Ders Saatleri

	F	%
15-16	15	27,8
18-22	23	42,6
24-28	10	18,5
30	5	9,3
Cevapsız	1	1,9
Toplam	54	100,0

Öğretmenlerin yarıya yakını (% 43) haftada 18-22 saat arası derse girdiğini belirtmiştir. 15-16 saat girenler ise ikinci büyük grubu oluşturmaktadır. 30 saat derse girenlerin oranı ise düşüktür. 18-22 ile 24-28 saat arası derse girenler birlikte değerlendirildiğinde, DKAB öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun (% 67) haftada 18 saatten fazla derse girdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin ders yükü başta derse hazırlık olmak üzere, ödev verme, öğrenci çalışmalarını değerlendirme, dönüt düzeltme işlemleri gibi birçok boyutu etkileyebilir.

3.1.1.6. DKAB Öğretmenlerinin Hizmet İçi Kursa Katılma Durumları

85

Tablo 6: Öğretmenlerin Hizmet İçi Kursa Katılma Durumu

	F	%
Üç ve üzeri	8	14,8
İki defa	8	14,8
Bir defa	12	22,2
Katılmadım	26	48,1
Toplam	54	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık yarısı (% 48) materyal geliştirme ile ilgili herhangi bir kursa hiç katılmamıştır. Bir defa katılanların oranı % 22, iki ve üç defa katılanların oranı ise % 15'tir. En az bir ve üzeri kursa katılanlar birlikte değerlendirildiğinde öğretmenlerin % 52'lik kısmının materyal geliştirme ile ilgili hizmet içi kursa katıldığı söylenebilir. DKAB öğretmenlerinin materyal geliştirme, var olan materyali etkili kullanma, yeni çıkan materyallerden haberdar olma gibi konularda kendilerini yetiştirmeleri, eksikliklerini fark edip kendilerini geliştirebilmeleri için bu tarz kurslara katılmaları önemlidir. Milli Eğitim Bakanlığı son yıllarda özellikle bilgisayar kullanma, sunu hazırlama gibi kurslar açmaktadır.

Bilgisayar ve ilgili programları kullanma son derece önemlidir. Ancak öğretim araç-gereçleri sadece bundan ibaret değildir. Her ne kadar ilköğretim okullarında teknoloji sınıfları yapılsa da, derslerin çakışması, yeterli bilgisayarın olmaması gibi sebeplerden diğer derslerin öğretmenleri bunları kullanamamakta, dolayısıyla diğer araç-gereçlere de zorunlu olarak ihtiyaç duymaktadırlar. Bu durumda çalışma yaprağı, maket, kavram haritaları, çeşitli kartlar vb. hazırlama, bunları etkili kullanma gibi konularda kursların düzenlenmesi ve DKAB öğretmenlerinin bu kurslara katılarak kendilerini geliştirmeleri son derece önemlidir.

3.1.1.7. DKAB Öğretmenlerinin Girdikleri Sınıflardaki Öğrenci Sayısı

Tablo 7: Sınıflardaki Öğrenci Sayısı

	F	%
15-20	3	5,6
21-30	12	22,2
31-40	28	51,9
41-50	9	16,7
51 üzeri	2	3,7
Toplam	54	100,0

86

Tablo 7’de görüleceği üzere, araştırma yapılan okullarda öğrenci sayılarının fazla olduğu, yani sınıfların kalabalık olduğu söylenebilir. Buna göre öğretmenlerin % 52’lik bir kısmı derse girdiği sınıfların mevcudunun 31-40 kişi olduğunu söylemektedir. Bu gruba 40 ve üzeri mevcudu olan oranı da dahil edersek sınıfların % 70’lik kısmının 30 ve üzeri mevcuda sahip olduğu söylenebilir. Sınıf mevcutlarının durumu yöntem seçiminden araç-gereç kullanmaya, materyal hazırlamadan sınıf yönetimi ve öğretimi değerlendirmeye kadar eğitim-öğretim süreçlerini etkiler. Bu noktada araştırma yapılan örneklemdaki sınıf mevcutlarının genel itibarıyla kalabalık olduğu söylenebilir.

3.1.2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kişisel Durumuna İlişkin Bilgiler

3.1.2.1. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımları

Araştırmaya katılan öğrencilerin kaçının kız kaçının erkek olduğunu tespit etmek için cinsiyetlerini belirtmeleri istenmiştir. Bu çerçevede aşağıdaki tablo ortaya çıkmıştır.

Tablo 8: Öğrencilerin Cinsiyeti

	F	%
Kız	133	44,0
Erkek	169	56,0

Toplam	302	100,0
--------	-----	-------

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 44'ünü kız öğrenciler, % 56'sını ise erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

3.1.2.2. Öğrencilerin Okudukları Sınıflara Göre Dağılımları

Araştırmaya 80 sınıftan öğrenciler katılmıştır. Bu çerçevede her sınıftan tesadüfi olarak 4'er öğrenci belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin kaçınıcı sınıfta olduğunu tespit etmek için sınıflarını belirtmeleri istenmiştir.

Tablo 9: Öğrencilerin Okudukları Sınıflar

	F	%
6. sınıf	102	33,8
7. sınıf	97	32,1
8. sınıf	103	34,1
Toplam	302	100,0

Tablo 9'da görüldüğü gibi, 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin oranı birbirine yakındır. Araştırma yapılırken her sınıftan aynı sayıda öğrencinin seçilmesi oranlarının da yakın olmasını sağlamıştır. DKAB öğretmenlerinin öğretim araç ve materyallerini farklı sınıflarda nasıl kullandıklarının tespiti için bu oranın yakın olmasına dikkat edilmiştir. Bu sınıflardan elde edilen verilerden hareketle genellemeye gitmenin daha isabetli olacağı düşünülmüştür.

3.2. DKAB Öğretmenlerinin Öğretim Araç ve Materyallerini Kullanma Durumlarına İlişkin Bulgular Ve Yorumlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretimde hangi araç-gereçleri, ne oranda kullandığını daha sağlıklı tespit edebilmek için önce öğretmen ve öğrencilere derse hazırlıkla ilgili sorular yöneltilmiştir. Böylece DKAB öğretmenlerinin öğretim araç-gereçleriyle ilgili olarak neler yaptıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede onlara önce materyal bulma konusunda sıkıntı yaşayıp yaşamadıkları sorusu yöneltilmiştir. Buna ilişkin bulgular aşağıdadır.

Tablo:1 Öğretmenlerin Materyal Bulma Konusunda Sıkıntı Yaşama Durumu

	F	%
Her derste yaşıyorum	6	11,1
Çoğu derste yaşıyorum	5	9,3
Bazı derste yaşıyorum	22	40,7

Çok az derste yaşıyorum	12	22,2
Yaşamıyorum	8	14,8
Cevapsız	1	1,9
Toplam	54	100

Araştırmaya katılan DKAB dersi öğretmenlerinin % 11,1'i "her derste"; % 9,3'ü "çoğu derste" materyal bulma konusunda sıkıntı yaşadığını ifade etmiştir. Bu iki oran birlikte değerlendirildiğinde DKAB dersi öğretmenlerinin % 20,4'ünün sıklıkla derslerine yönelik materyal bulmada sıkıntı yaşadıkları anlaşılmaktadır. Bu soruyla ilgili olarak "bazı derslerde yaşıyorum" diyenler, % 40,7 iken; "çok az derste yaşıyorum" diyenlerin oranı ise % 22,2 çıkmıştır. Bu iki oran birlikte değerlendirildiğinde DKAB dersi öğretmenlerinin % 62,9'unun seyrek de olsa derslerine yönelik materyal bulmada sıkıntı yaşadıkları anlaşılmaktadır. Bu konuda sıkıntı yaşamadıklarını söyleyenlerin oranı % 14,8'de kalmıştır. Özdemir'in araştırmasında "DKAB dersi öğretmenlerinin % 30'u ders için gerekli araç-gereci bulamadıklarını, % 32,5'i bulabildiklerini, % 37,5'i de kısmen bulabildiklerini belirtmişlerdir." (Özdemir, 1998).

Bu bulgulara göre, DKAB öğretmenleri öğretim araç-gereç ve materyallerini bulma konusunda sıkıntı yaşamaya devam etmektedir. Bu durumda, söz konusu öğretmenlerin materyal geliştirme, bulma konusunda yeterli bilgi beceri sahibi olmamalarının veya bu konuda yeterli çaba göstermemelerinin etkisi olabilir. Zira normal şartlarda gerçek eşya, resim, pano, çalışma kağıdı, eğitsel oyun materyali gibi malzemeleri öğretmenler kendileri hazırlayabilirler. Diğer taraftan, bugün okulların önemli bir kısmında bilgisayar, projeksiyon gibi teknolojik araçların yanı sıra çeşitli öğretim kaynakları, yardımcı kitaplar, dergiler vb. bulunabilmektedir. Ayrıca internet ortamında da sayısız öğretim materyali bulunmaktadır. Öğretmenlerin materyal bulma konusunda yaşadıkları sıkıntıların nedenlerini öğrenmek için onlara "*Materyal bulma konusunda yaşadığınız sıkıntılar nelerdir?*" sorusu yöneltilmiştir. Buna ilişkin cevaplar aşağıdadır.

Tablo :2 Öğretmenlerin Dersleri İçin Öğretim Materyalleri Bulma Konusunda Yaşadıkları Sıkıntılar*

	F	%
Öğrencilerin özelliklerine uygun materyal bulamıyorum	22	41
Konunun özelliklerine uygun materyal bulamıyorum	16	30
Materyallerle ilgili yeterli kaynaklar yok.	16	30

• **Önemli Not:** Deneklerin birden fazla şıkki cevaplamış olması nedeniyle, farklı bir yapıya sahip olan bu tür tablolardaki veriler birleştirilerek değerlendirilmiş, frekans ve yüzdeler kendi içinde ayrıca hesaplanmıştır.

Ders saatim çok, materyal araştırmaya zaman bulamıyorum	6	11,2
Materyalleri neye göre seçeceğimi bilmiyorum.	-	-
Materyal araştırmayı gerekli görmüyorum.	-	-
Başka	2	3,7
	54	100

Araştırmaya katılan DKAB dersi öğretmenlerinin % 41'i "Öğrencinin özelliklerine uygun materyal bulamadığı için" sıkıntı yaşadığını ifade etmiştir. Derslerde kullanılacak materyal öğrenci özelliklerine uygun olmalıdır (Senemoğlu, 2000; Yılmaz&Sünbül, 2003). Onların ilgi ve ihtiyaçlarına, hazır bulunuşluk düzeyine uygun olmayan bir materyal işlevsel olamaz. Öte yandan bir materyal her bölgede, her okulda aynı hedefe götürmeyebilir. Bu durumda öğretmenlerin yerel şartları ve o bölgenin öğrencilerini düşünerek öğretim materyallerini hazırlaması, ya da var olanları geliştirmesi gerekir. Bu işlem materyal geliştirme becerisinin yanı sıra öğrenci özelliklerini de iyi tanımayı gerektirir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerinin % 30'u "Konunun özelliklerine uygun materyal bulamadığı için" sıkıntı yaşadığını ifade etmiştir. Öğretmenler konu alanında yeterliyse ve materyal geliştirme konusunda bilgi ve beceri sahibiyse, konularına uygun öğretim materyallerini kendileri de geliştirebilir. Öğretmenlerin bu konuda sıkıntı yaşamalarının temelinde, onların materyal geliştirme konusundaki bilgi ve beceri eksikliklerinin olduğu düşünülebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 30'u, "Materyallerle ilgili yeterli kaynağı olamadığı için" sıkıntı yaşadığını söylemiştir. Öğretmenlerin "yeterli kaynak bulamamayı" neden olarak göstermeleri, onların düşünce yapılarının analizi açısından önemlidir. Böyle düşünen öğretmenler, muhtemelen, sahip olduğu bir kaynağın her zaman, her konuda, her öğrenciye uygun olmasını istiyor olabilir. Ancak her yıl, günün şartları, öğrencinin/sınıfın özellikleri farklılaşmaktadır. Dolayısıyla öğretmenlerin de buna göre yeni bir hazırlık, kaynak araştırması yapmaları gerekmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 11,2'si "Ders saati fazla olduğu ve materyal araştırmaya vakit bulamadığı için" sıkıntı yaşadığını söylemiştir. Öğretmenlerin kişisel bilgileri incelenirken girdikleri haftalık ders saatlerinin genel olarak 20 saat ve üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Burada ise öğretmenler materyal hazırlamada "ders saatinin yoğunluğunu" diğerlerine göre daha düşük bir sorun olarak görmüşlerdir. Bu bilgilere göre "ders saatinin fazla olmasından kaynaklanan vakit azlığının" derse hazırlığı daha az etkilediği anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden "Materyalleri neye göre seçeceğimi bilmiyorum" sıklıkla işaretleyen olmamıştır. Buna göre söz konusu öğretmenlerin "kendilerini materyal seçme konusunda" bilgili gördükleri yorumu yapılabilir. Yine araştırmaya katılan öğretmenlerden "Materyal araştırmayı gerekli görmüyorum"

diyen de çıkmamıştır. Buradan hareketle, DKAB dersi öğretmenlerin hepsinin ders için materyal araştırmayı ve onları kullanmayı gerekli gördükleri, en azından bu konuda olumsuz bir tutum içinde olmadıkları söylenebilir. Öte yandan buraya kadar olan veriler birlikte düşünüldüğünde, DKAB dersi öğretmenlerinin materyal bulma konusunda yaşadıkları sorunları hep “kendilerinin dışında gördükleri” anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, DKAB dersi öğretmenlerinin önemli bir kısmının materyal geliştirme konusunda kendilerini değiştirmek, daha çok çaba sarf etmek yerine, şartların değişmesini beklemek gibi pasif bir tutum içinde oldukları yorumu yapılabilir.

Bu soruda “Başka” seçeneklerini işaretleyen öğretmenler “MEB tavsiyeli materyal bulamadığını”, “Nitelikli materyal bulamadığını” ifade etmişlerdir. DKAB dersi öğretmenlerinin dersleri için hazırlık yapma durumunu ortaya koymak için öğretmen ve öğrencilere sorular yöneltilmiştir. Bu çerçevede önce öğrencilere “*Din kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeninizin derslere önceden hazırlık yaparak geldiğini düşünüyor musunuz?*” Sorusu sorulmuştur. Buna ilişkin bulgular aşağıdadır.

Tablo 3: Öğrencilere Göre Öğretmenlerin Derse Hazırlıklı Gelme Durumu

	F	%
Her ders için hazırlandığını düşünüyorum	214	70,9
Çoğu ders için hazırlandığını düşünüyorum	56	18,5
Bazı ders için hazırlandığını düşünüyorum	14	4,6
Çok az ders için hazırlandığını düşünüyorum	10	3,3
Dersler için hazırlık yaptığımı düşünmüyorum	8	2,6
Toplam	302	100

Tablo:3'te görüleceği üzere, öğrencilerin % 70,9'u DKAB dersi öğretmenlerinin “her ders için”, % 18,5'i “çoğu ders için”, % 4,6'sı “bazı dersler için”, % 3,3'ü “çok az ders için” hazırlık yaptığını düşünmektedir. Öğretmenlerinin “hazırlık yapmadığını” düşünen öğrencilerin oranı ise (% 2,6) oldukça düşüktür. Buna göre, araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu, DKAB dersi öğretmenlerinin derse hazırlıklı geldiği düşünmektedir. Öğrencilerin öğretmenleri hakkında böyle olumlu bir kanaate sahip olmaları önemlidir. Zira onlar öğretmenlerinin derslere hazırlıklı gelmediklerini düşünürse, ona ve derse karşı olumsuz tutum geliştirebilir, kendileri de ders için yeterli çabayı göstermeyebilir. Bu anlamda bu bulgular olumludur. Zira bundan on yıl kadar önce yapılan bir araştırmada DKAB dersi öğretmenlerinin “her ders için” hazırlık yaptığını söyleyen öğrencilerin oranı % 37, “çoğu dersler için” hazırlık yaptığını söyleyenlerin oranı % 25, “bazı dersler için” hazırlık yaptığını söyleyenlerin oranı % 19, “hiçbir ders için”

hazırlık yapmadığını düşünenlerin oranı ise % 13 çıkmıştır (Aydın;1996) . Buradan hareketle, DKAB öğretmenlerinin derse hazırlık konusunda önceki yıllara nazaran kendilerini geliştirme çabası içinde oldukları söylenebilir.

Derse gelmeden önce yapılan hazırlıkların neler olduğuna ilişkin soru ise öğretmenlere sorulmuştur. Söz konusu öğretmenlerin derse hazırlık kapsamında neler yaptıklarını ortaya koymak amacıyla, onlara, “*Derslere gelmeden önce hangi hazırlıkları yaparsınız?*” sorusu yöneltilmiş, birden fazla şıkkı işaretleyebilecekleri belirtilmiştir. Böylece onların derse hazırlık anlayışları da kestirilmeye çalışılmıştır.

Tablo 4: Öğretmenlerin Derse Hazırlık Kapsamında Yaptığı İşler

	F	%
Sınıfın özelliklerine uygun ders planları hazırlarım	22	41,3
Konuyu farklı kaynaklardan araştırırım	31	58
Konuya uygun ayet ve hadisleri araştırırım	31	58
Ders kitabına bir göz atarım.	24	45
Önceki yıllarda hazırladığım planlara şöyle bir bakarım	8	15
Her yıl aynı derslere girdiğim için ayrıca bir hazırlık yapmam	3	5,6
Toplam	54	100

Tablo: 4’de görüldüğü üzere, Öğretmenlerin % 41,3’ü “Sınıfın özelliklerine uygun ders planları hazırlarım” cevabını vermiştir. Bu cevap olumlu bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Bunun için ayrıca başka araştırmalar da yapılabilir. Ancak bu veriyi tersinden okursak, buradan araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun ders planı hazırlamadığı sonucu çıkarılabilir. Bu durumda söz konusu öğretmenlerin, plan hazırlamayı gerekli görmediği, dolayısıyla onların plansız da ders işlenebileceği fikrine sahip oldukları düşünülebilir. Öğretmenlerin % 58’i ders öncesinde “Konuyu farklı kaynaklardan araştırırım” şıkkını işaretlemiştir. Araştırma çabası içinde olan öğretmen hem sürekli kendini yenileyerek mesleğini daha çok sevecek, hem de öğrencilerine derse sevdirek daha faydalı olabilecektir. Diğerleri ise bir müddet sonra kendini tekrar etmeye başlayacak, belki de mesleki tükenmişlik duygusuyla karşı karşıya kalabilecektir.

Öğretmenlerin % 58’i ders öncesinde “Konuyla ilgili ayet ve hadis araştırırım” şıkkını işaretlemiştir. DKAB dersleri, mahiyeti itibarıyla, ayet ve hadis kullanmayı gerektirmektedir. Bunun için öğretmenlerin ders kitabındaki örneklerle yetinmeyerek ön hazırlık yapması ve derste kullanacağı ayet ve hadisleri tespit etmesi gerekir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 45'i "Ders kitabına bir göz atarım" şikkını işaretlemiştir. Öğretmenin derse gelmeden önce ders kitabını incelemesi, önemli yerlere notlar düşmesi, sınıfta buralara dikkat çekmesi, varsa eksik veya yanlış bilgileri düzeltmesi gerekir. Böylece öğrenciler de ders kitabından nasıl yararlanacakları konusunda fikir sahibi olurlar ve ondan daha fazla faydalanabilirler. Ancak bu derse hazırlığın sadece bir boyutunu oluşturur. Önemli olan daha kapsamlı bir ön hazırlık yapmaktır.

Öğretmenlerin % 15'i "Önceki yıllarda hazırladığım planlara şöyle bir bakarım" şikkını işaretlemiştir. Bu cevap onların derse hazırlığı "planlara şöyle bir bakma" şeklinde algıladığını göstermektedir. Buradan hareketle söz konusu öğretmenlerin de öğretim için yeterli ön hazırlık yapmadıkları söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden "Her yıl aynı derse girdiğim için ayrıca bir hazırlık yapmam" diyen öğretmenlerin oranının % 5,6 olduğu görülmektedir. Söz konusu öğretmenler, her yıl konuların değişmediğini, dolayısıyla ayrıca bir hazırlığa gerek olmadığını düşünmektedirler. Programda yer alan konular değişmese bile günün şartları ve öğrencilerin ilgi, ihtiyaç, sorun ve beklentileri değişmektedir. Yukarıdaki düşünceye sahip bir öğretmen muhtemelen dersi için yenilikler, farklılıklar arama çabasında olmayacak, dersini zenginleştiremeyecektir. Bu durum ise öğrencilerin öğrenme sürecini ve ürünlerini etkileyecektir. Araştırmada daha sonra öğretmenlere "Dersleriniz için hangi öğretim materyallerini hazırlıyorsunuz?" sorusu yöneltilmiş, birden fazla şikkı işaretleyebilecekleri belirtilmiştir. Buna ilişkin cevaplar aşağıdadır.

Tablo:5 Öğretmenlerin Dersleri İçin Hazırladıkları Öğretim Materyalleri

	F	%
Çalışma yaprağı	30	55
Slayt	26	48,4
Asetat	13	24,3
Bilgi/oyun kartları	7	13,2
Maket	7	13,2
Poster	5	9,5
Başka	3	5,6
Cevapsız	6	11,1
Toplam	54	100

"Dersleriniz için aşağıdaki öğretim materyallerinden hangilerini hazırlıyorsunuz?" şeklindeki soruyla ilgili olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin % 55'i "çalışma yaprağı", % 48,4'ü "slayt", % 24,3'ü "asetat", % 13,2 si "bilgi/oyun kartları", % 13,2 si "maket", % 9,5'i ise "poster", şikkını işaretlemiştir.

Bu soruda yer alan “başka” şıkkını işaretleyen öğretmenlerin oranı ise % 5,6’dır. Onlar da “VCD” ve “sunu” hazırladıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin %11,1’i bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Buna göre, araştırmaya katılan DKAB dersi öğretmenlerinin en çok hazırladıkları öğretim materyallerinin çalışma yaprağı, slayt ve asetat; en az hazırladıkları öğretim materyallerinin ise bilgi/oyun kartları, poster ve maket olduğu görülmektedir. Bu bulgular, DKAB dersi öğretmenlerinin gelişmekte olan öğretim teknolojilerini takip etmeye çalıştıklarını göstermektedir. Bununla birlikte, oranların düşük olması, onların büyük çoğunluğunun slayt, poster, maket, bilgi/oyun kartları vb. materyalleri hazırlama konusunda henüz yeterince kafa yormadıkları şeklinde yorumlanabilir. Araştırmada bundan sonraki tablolarda öğretmenlerin derslerinde hangi araç-gereçleri kullandıkları öğretmen ve öğrenci görüşlerine dayalı olarak ortaya konmuştur.

Tablo 6a: Öğretmenlere Göre Ders Kitabını Kullanma Durumu

	F	%
Her zaman	35	64,8
Çoğu zaman	9	16,7
Bazen	9	16,7
Çok seyrek	0	,0
Cevapsız	1	1,9
Toplam	54	100

Öğretmenlerin yarıdan fazlası (% 64,8) ders kitabını derslerinde “her zaman kullandıklarını” belirtmişlerdir. “Çoğu zaman kullananların” oranı % 16,7’dir. Bu iki oran birlikte değerlendirildiğinde, öğretmenlerin % 81,5’inin derslerinde sıklıkla ders kitabını kullandıkları görülmektedir. Öğretmenlerin ders kitabını kullanmaları önemlidir. Bununla birlikte, söz konusu öğretmenlerin ders kitaplarını nasıl kullandıkları ayrıca incelenmesi gereken bir konudur. Tablo 4’te öğretmenlerin % 45’i “dersten önce ders kitabına şöyle bir baktığını” söylemişti. Burada ise ders kitabını derslerinde sıklıkla kullananların oranının % 81,5 olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durumda öğretmenlerin önemli bir kısmının önceden ders kitabına bakmadığı halde, onu derste öğretim aracı olarak kullandığı anlaşılmaktadır. Bu durum ders kitabının kendinden beklenen işlevleri yeterince yerine getirememesi gibi bir sonuç doğurabilir. Öğretmenler dersten önce ders kitabını dikkatlice incelemeli, eksik veya yanlış yerleri başka kaynaklardan araştırarak düzeltmeli, sınıfa daha hazırlıklı gelmelidir. Öğretmenlerin % 16,7’i ise ders kitabını “bazen kullandıklarını” belirtmiştir. Bu durum bu öğretmenlerin derslerde başka kaynaklardan faydalandıklarını akla getirmektedir. Öte yandan söz konusu durum, öğrencilerde ders kitabının yeterince önemli olmadığı gibi yanlış bir izlenimin oluşmasına da zemin hazırlayabilir.

Tablo:6b Öğrencilere Göre Öğretmenlerin Ders Kitabını Kullanma Durumu

	F	%
Her zaman	224	74,2
Çoğu zaman	41	13,6
Bazen	24	7,9
Çok seyrek	8	2,6
Kullanmaz	5	1,7
Toplam	302	100

Öğrencilerin büyük çoğunluğu (% 74,2) DKAB dersi öğretmenlerinin ders kitabını “her zaman kullandıklarını” düşünmektedir. “Çoğu zaman kullanır” diyenlerin oranı ise, % 13,6’dır. Bu iki oran birlikte değerlendirildiğinde öğrencilerin yaklaşık % 88’inin öğretmenlerinin ders kitabını sıklıkla kullandığını düşündükleri söylenebilir. Daha önceki araştırmalarda öğretmenlerin çeşitli araç-gereçleri kullanmaya daha az önem verdikleri ve derslerinde genelde ders kitabı ağırlıklı işledikleri sonucu çıkmıştır (Kaya,1998; Aydın, 1996; Özdemir,1998). Öğrencilerin % 7,9’u öğretmenlerinin ders kitabını “bazen”, % 2,6’sı “çok seyrek” kullandığını düşünmektedir. Öğrencilerin % 1,7’si ise öğretmenlerinin ders kitabını “kullanmadığını” düşünmektedir. Son üç oran birlikte değerlendirildiğinde, öğrencilere göre öğretmenlerin % 12,2’sinin ders kitabını yeterince kullanmadığı söylenebilir.

Tablo:7a Öğretmenlere Göre Yardımcı Kaynak Kullanma Durumu

	F	%
Her zaman	11	20,4
Çoğu zaman	25	46,3
Bazen	16	29,6
Çok seyrek	1	1,9
Kullanmam	-	-
Cevapsız	1	1,9
Toplam	54	100

Öğretmenlerin % 20,4’ü yardımcı kaynakları “her zaman kullandığını” belirtirken; % 46,3’ü de “çoğu zaman kullandığını” ifade etmiştir. Bu iki oran birlikte değerlendirildiğinde, öğretmenlerin % 66,7’sinin dersleri için yardımcı kaynakları sıklıkla kullandıkları söylenebilir. Geçmiş yıllarda yapılan araştırmalarda da DKAB dersi öğretmenlerinin derslerinde ders kitabı dışındaki

araçlardan en fazla yardımcı kaynaklara başvurdukları sonucu elde edilmiştir (Aydın,1996;Güngör,2001;Özdemir,1998).

Yardımcı kaynakları “bazen kullanım” diyenlerin oranı (% 29,6) ile “çok seyrek kullanım” diyenlerin oranı (% 1,9) birlikte değerlendirildiğinde DKAB öğretmenlerinin % 31,8’inin derslerinde yardımcı kaynakları yeterince kullanmadıkları söylenebilir. Söz konusu öğretmenlerin arasında “kullanmam” sıklığını işaretleyenlerin olmaması olumludur. Bu durum onların yardımcı kaynakları kullanmanın gerekliliğinin farkında oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo:7b Öğrencilere Göre Öğretmenlerin Yardımcı Kaynak Kullanma Durumu

	F	%
Her zaman	80	26,5
Çoğu zaman	76	25,2
Bazen	71	23,5
Çok seyrek	29	9,6
Kullanmaz	44	14,6
Cevapsız	2	,7
Toplam	302	100

Öğrencilerin % 26,5’i “her zaman”; % 25,2’si ise “çoğu zaman” öğretmenlerinin yardımcı kaynakları kullandıklarını düşünmektedir. Bu iki oran birlikte değerlendirildiğinde, öğrencilerin % 51,7’sininin öğretmenlerinin sıklıkla yardımcı kaynakları kullandığını düşündükleri söylenebilir. Bu oranın öğretmen cevaplarına yakın olduğu söylenebilir. Aynı şekilde öğretmenlerinin “bazen yardımcı kaynaklar kullandığını” düşünenlerin oranı da % 23,5’tir. Bu oran da öğretmenlerin oranına yakındır.

Öğretmenlerinin yardımcı kaynakları “çok seyrek kullandığını” düşünenlerin oranı ise % 9,6’dır. Bu iki oran birlikte değerlendirildiğinde öğretmenlerin %33,1’inin derslerinde yardımcı kaynakları yeterince kullanmadığı söylenebilir. Öğretmenlerinin yardımcı kaynakları “hiçbir zaman kullanmadığını” düşünenlerin oranı ise % 14,6’dır. Bu bulgu dikkate değerdir. Zira öğretmenlerden “kullanmam” cevabı veren olmamıştır. Öğretmen ve öğrenci bulguları arasındaki bu fark, öğretmenlerin bu kaynaklara dersten önce bakmalarından ve sınıfa bunları getirmemelerinden kaynaklanabilir.

Tablo:8a Öğretmenlere Göre Tahtayı Kullanma Durumu

	F	%
Her zaman	23	42,6

Çoğu zaman	22	40,7
Bazen	6	11,1
Çok seyrek	1	1,9
Kullanmam	1	1,9
Cevapsız	1	1,9
Toplam	54	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 42,6 sı tahtayı “her zaman”; % 40,7’si ise “çoğu zaman kullandıklarını” söylemiştir. Bu iki oran birlikte değerlendirildiğinde, öğretmenlerin % 83,3’ünün derslerinde yazı tahtasını sıklıkla kullandıkları söylenebilir. Bununla birlikte onların tahtayı nasıl kullandıkları ise ayrıca araştırılmaya muhtaçtır. Tahtayı “bazen kullandıklarını” söyleyenlerin oranı % 11,1, “çok seyrek kullandırım” diyenlerin oranı %1,9, “kullanmam” diyenlerin oranı da % 1,9’dur. Son üç oran birlikte düşünüldüğünde öğretmenlerin az bir kısmının derslerinde tahtayı yeterince kullanmadığı söylenebilir. Bu durum onların tahtanın önemini yeterince farkında olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo:8b Öğrencilere Göre Öğretmenlerin Tahtayı Kullanma Durumu

	F	%
Her zaman	95	31,5
Çoğu zaman	91	30,1
Bazen	84	27,8
Çok seyrek	24	7,9
Kullanmaz	7	2,3
Cevapsız	1	,3
Toplam	302	100

Öğrencilerin % 31,5’i “her zaman”; % 30,1’i de “çoğu zaman” derslerinde yazı tahtasının kullanıldığını düşünmektedir. Bu iki grup birlikte değerlendirildiğinde öğrencilerin % 61,6’sının öğretmenlerinin DKAB derslerinde yazı tahtasını sıklıkla kullandığını düşündükleri görülmektedir. Bu oran öğretmen cevaplarında % 83,3’tü. Burada öğretmen ve öğrenci cevapları arasında yaklaşık 20 puanlık fark olduğu görülmektedir. Buna göre, öğrenciler öğretmenlerine nazaran tahtanın derslerinde “daha az kullanıldığını” düşünmektedirler. Öğrencilerin % 27,8’i tahtanın derslerinde “bazen”, % 7,9’u ise “çok seyrek kullanıldığını” düşünmektedir. Bu iki grup birlikte değerlendirildiğinde öğrencilerin % 35,7’sinin öğretmenlerinin tahtayı yeterince kullanmadığını düşündükleri anlaşılmaktadır.

Özdemir'in araştırmasında da DKAB dersi öğretmenlerinin yazı tahtasını kullanma durumlarına ilişkin benzer sonuçlar elde edilmiştir (Özdemir, 1998).

Tablo:9a Öğretmenlere Göre Çalışma Yapraklarını Kullanma Durumu

	F	%
Her zaman	1	1,9
Çoğu zaman	8	14,8
Bazen	22	40,7
Çok seyrek	5	9,3
Kullanmam	9	16,7
Cevapsız	9	16,7
Toplam	54	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %1,9'u çalışma yapraklarını "her zaman"; % 14,8' i ise "çoğu zaman" kullandığını ifade etmiştir. Bu iki oran birlikte değerlendirildiğinde öğretmenlerin % 16,7'sinin derslerinde çalışma yapraklarını sıklıkla kullandığı söylenebilir. Öğretmenlerin % 40,7 si söz konusu materyali "bazen"; % 9,3'ü ise "çok seyrek kullandığını" ifade etmiştir. Derslerinde çalışma yapraklarını "hiç kullanamayanlar" (% 16,7) ile bu soruyu cevapsız bırakanların oranı (% 16,7) birlikte değerlendirildiğinde, öğretmenlerin % 33,4'ünün çalışma yapraklarını hiç kullanmadıkları söylenebilir. Tablo:5'te Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 55'i öğretim materyali olarak "çalışma yaprağı hazırladığını" ifade etmiştir. İki ayrı sorudan elde edilen bu bulgular bir birini doğrular nitelikte gözükmektedir. Aradaki bu fark ise, öğretmenlerin bir kısmının hazır çalışma yaprakları kullanmasıyla açıklanabilir. Sonuç olarak, yukarıdaki veriler birlikte düşünüldüğünde, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun çalışma yaprakları hakkında bilgi sahibi olduğu ve onları derslerinde, farklı sıklıklarla da olsa, kullandığı sonucuna ulaşılabilir. Bu durum DKAB dersi öğretmenleri açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Tablo:9b Öğrencilere Göre Öğretmenlerin Çalışma Yapraklarını Kullanma Durumu

	F	%
Her zaman	19	6,3
Çoğu zaman	50	16,6
Bazen	79	26,2
Çok seyrek	54	17,9

Kullanmaz	97	32,1
Cevapsız	3	1,0
Toplam	302	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 6,3'ü derslerinde çalışma yapraklarının “her zaman”, % 16,6'sı “çoğu zaman” kullandığını düşünmektedir. Bu oranlar öğretmenlerin cevaplarından düşüktür. Bu durum, öğrencilerin öğretmelerinin sınıfta kullandığı, çalışma yaprağı niteliği taşımayan, bir takım kağıtları çalışma yaprakları olarak algılamasından kaynaklanıyor olabilir.

Öğretmenlerinin çalışma yapraklarını “bazen” kullandığını düşünenlerin oranı % 26,2; “çok seyrek” kullandığını düşünenlerin oranı ise, % 17,9'dur. Bu iki gruba giren öğrencilerin oranı (% 44,1) aynı cevapları veren öğretmen grubununkinden düşüktür. Öğretmenlerinin çalışma yapraklarını “hiç kullanmadığını” düşünenlerin oranı ise % 32,1 dir. Bu oran da öğretmenlerin cevaplarından oldukça yüksektir. Bununla birlikte, bu oran soruyu cevapsız bırakan öğretmenlerle, söz konusu materyali “kullanmam” diyen öğretmenlerin toplam oranına oldukça yakındır. Sonuç olarak, çalışma yapraklarının kullanma sıklığı konusunda öğrenciler (bir grup hariç) öğretmenlere göre daha olumsuz kanaate sahiptirler ve onlar öğretmenlerinin çalışma yapraklarını DKAB derslerinde yeterince kullanmadığını düşünmektedir.

Tablo:10a Öğretmenlere Göre Bilgisayar ve Slayt Kullanma Durumu

	F	%
Her zaman	1	1,9
Çoğu zaman	6	11,1
Bazen	18	33,3
Çok seyrek	13	24,1
Kullanmam	9	16,7
Cevapsız	7	13,0
Toplam	54	100

Tabloda görüleceği üzere, öğretmenlerin %1,9'u derslerinde bilgisayar ve slaytı “her zaman”; % 11,1'i de “çoğu zaman” kullandığını söylemiştir. Bu veriler birlikte değerlendirildiğinde öğretmenlerin % 13'ünün derslerinde sıklıkla bilgisayar ve slaytı kullandıkları söylenebilir. Bilgisayar ve slaytı “bazen” kullandığını söyleyenlerin oranı % 33,3 iken; “çok seyrek” kullandıklarını söyleyenlerin oranı ise % 24,1'dir. Buradan hareketle öğretmenlerin, % 57,4'ünün ise daha seyrek yoğunlukta bu araçları kullandığı söylenebilir. Öğretmenlerin % 16,7'si bu araç-gereci “hiçbir zaman kullanmadığını” söylemiştir. Bu soruyu cevapsız bırakanların oranı ise, % 13'tür. Bu iki oran birlikte değerlendirildiğinde

öğretmenlerin yaklaşık % 30'unun derslerinde bilgisayarı hiç kullanmadığı söylenebilir. Bu durum onların bilgisayar kullanmayı bilmemelerinden, slayt hazırlama konusunda yeterli bilgiye sahip olmamalarından ya da buldukları okullarda bilgisayarın olmamasından kaynaklanabilir.

Tablo:10b Öğrencilere Göre Öğretmenlerin Bilgisayar ve Slayt Kullanma Durumu

	F	%
Her zaman	12	4,0
Çoğu zaman	14	4,6
Bazen	50	16,6
Çok seyrek	37	12,3
Kullanmaz	181	59,9
Cevapsız	8	2,6
Toplam	302	100

Öğrencilerin % 4'ü bilgisayar ve slaytın derslerinde “her zaman”; % 4,6 sı ise “çoğu zaman kullanıldığını” düşünmektedir. Bu oranların toplamı öğretmenlerin verdikleri cevaba yakındır. (% 13). Derslerinde bilgisayar ve slaytın “Bazen kullanıldığını” düşünenlerin oranı % 16,6 iken, “çok seyrek kullanıldığını” düşünenlerin oranı ise % 12,3'tür. Bu iki oran birlikte değerlendirildiğinde (% 28,9), öğrencilerin öğretmenlere göre, bilgisayar ve slaytın kullanımını konusunda daha olumsuz kanaate sahip oldukları ve söz konusu araç-gereçlerin derslerde daha az kullandığını görüşünde oldukları anlaşılmaktadır. Dikkat çekici olan bir veri de öğrencilerin % 59,9'nun bu araç-gerecin “hiç kullanılmadığını” düşünmesidir. Cevapsızlarla birlikte bu oran % 62,3'e çıkmaktadır. Öğretmenler de bu oran % 29,7 idi. Bu fark, öğretmenlerin dersten önce veya sonra, sınıf dışında da bilgisayarı kullanması ile açıklanabilir. Soruda “sınıfta veya sınıf dışında” diye bir kayıt konmamıştır. Bazı öğretmenler sınıf dışında bilgisayarla uğraştıkları zamanları da düşünerek böyle bir cevap vermiş olabilirler. Oysa öğrenciler sadece sınıf içini görerek böyle bir yargıda bulunmaktadırlar.

Uçar'ın 1997 yılında yaptığı araştırmada slayt kullanan öğretmen çıkmamıştır (Uçar, 1998). Özdemir'in 2003 yılında yaptığı bir araştırmada ise, öğrencilerin % 14,4'ü DKAB dersi öğretmenlerinin bilgisayardan “orta seviyede”; % 26,7'si “az yararlandığını”; % 58,9'u da “hiç yararlanmadığını” ifade etmiştir. Aynı araştırmada DKAB dersi öğretmenlerini slayt kullanımı ile ilgili olarak, öğrencilerin % 46,7'si “hiç”, % 25,62'si “az”, % 19,4'ü “orta”, % 8,3'ü “çok” cevabını vermişlerdir (Özdemir, 2004). Bu verilere kıyasla, DKAB dersi öğretmenlerinin gün geçtikçe bilgisayardan daha çok yararlandıkları, dolayısıyla teknolojiyi yakından takip etmeye çalıştıkları, bununla birlikte, söz konusu öğretmenlerden

önemli bir gurubun öğretimde çok önemli işlevleri olan, bilgisayar gibi çok yönlü bir araçtan hala yeterince faydalanmadıkları anlaşılmaktadır.

Tablo:11a Öğretmenlere Göre Resim-Fotoğraf Kullanma Durumu

	F	%
Her zaman	0	,0
Çoğu zaman	8	14,8
Bazen	15	27,8
Çok seyrek	9	16,7
Kullanmam	13	24,1
Cevapsız	9	16,7
Toplam	54	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerden derslerinde resim veya fotoğrafları “her zaman kullanırım” diyen olmamıştır. “Çoğu zaman kullanırım” diyenlerin oranı % 14,8’dir. “Bazen kullanırım” diyenlerin oranı % 27,8; “çok seyrek kullanırım” diyenlerin oranı ise 16,7’dir. Buradan hareketle, DKAB öğretmenlerinin yarıdan fazlasının, sık olmamakla birlikte, derslerinde resim-fotoğraf kullandıkları söylenebilir. Derslerinde “resim ve fotoğraf kullanmam” diyenlerin oranı % 24,1 iken; bu soruyu cevapsız bırakanların oranı ise % 16,7’dir. Bu iki veri birlikte değerlendirildiğinde DKAB öğretmenlerinin % 40,8’inin derslerinde resim ve fotoğraf kullanmadıkları söylenebilir. Bu sonuç onların resim ve fotoğrafın derse olan katkılarının farkında olmadıkları ve onu bir öğretim materyali olarak görmedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Tablo:11b Öğrencilere Göre Öğretmenlerin Resim-Fotoğraf Kullanma Durumu

	F	%
Her zaman	11	3,6
Çoğu zaman	32	10,6
Bazen	58	19,2
Çok seyrek	44	14,6
Kullanmaz	153	50,7
Cevapsız	4	1,3
Toplam	302	100

Öğrencilerin % 3,6’sı derslerinde “her zaman”; % 10,6’sı çoğu zaman” resim-fotoğrafın kullanıldığını söylemiştir. Bu iki oran birlikte değerlendirildiğinde “çoğu zaman kullanırım” diyen öğretmenlerin oranına yakın olduğu görülür.

Öğrencilerin % 19,2'si derslerinde “bazen”; % 14,6'sı “çok seyrek” resim-fotoğraf kullanıldığını düşünmektedir. Bu iki oran birlikte değerlendirildiğinde, yine öğretmenlere yakın bir sonuç çıkmaktadır. “Kullanmaz” diyen öğrencilerin oranı ise, % 50,7'dir. Bu oran “derslerde resim-fotoğraf kullanmam” diyen öğretmenlerin iki katıdır. Soruyu cevapsız bırakan öğretmenlerin oranı da buraya eklendiğinde, öğrenci cevaplarının öğretmenlerinin cevaplarını destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Uçar ve Aydın'ının araştırmalarında derslerinde resim-fotoğraf kullanan DKAB dersi öğretmenlerinin oranı % 3 iken (Uçar,1998; Aydın, 1996), Özdemir'in araştırmasında derslerinde resim-fotoğraf kullandığını söyleyen öğretmenlerin oranı % 10 olarak bulunmuştur (Özdemir,1998). Sonuç olarak, derslerinde resim-fotoğraf kullanan DKAB dersi öğretmenlerinin oranında önemli bir artış olduğu, bununla birlikte onların önemli bir kısmının söz konusu materyallerden hiç faydalanmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo:12a Öğretmenlere Göre TV-VCD-Video Kullanma Durumu

	F	%
Her zaman	4	7,4
Çoğu zaman	6	11,1
Bazen	17	31,5
Çok seyrek	14	25,9
Kullanmam	9	16,7
Cevapsız	4	7,4
Toplam	54	100

Öğretmenlerin % 7,4'ü “her zaman”; %11,1'i “çoğu zaman” derslerinde TV-VCD-Video kullandıklarını söylemişlerdir. Bu iki oran birlikte değerlendirildiğinde, DKAB öğretmenlerinin % 18,5'nin derslerinde sıklıkla bu araçları kullandığı söylenebilir. Öğretmenlerden bu araçları “bazen kullananların” oranı, % 31,5; “çok seyrek kullananların” oranı ise, % 25,9'dur. Her iki grup birlikte değerlendirildiğinde öğretmenlerin % 57,4'ünün sık olmasa da TV-VCD-Video kullandığı söylenebilir. Bu araçları “hiçbir zaman kullanmayanları” oranı % 16,7, bu soruyu cevapsız bırakanların oranı ise % 7,4' tür. Bu iki oran birlikte değerlendirildiğine öğretmenlerin % 24,1'inin bu araçları hiç kullanmadığı söylenebilir. Bu durum söz konusu öğretmenlerin görev yaptığı okullarda bu araçların bulunmamasından kaynaklanabileceği gibi, onların bu araçları kullanmaya istekli olmamasıyla açıklanabilir.

Tablo:12b Öğrencilere Göre Öğretmenlerin TV-VCD-Video Kullanma Durumu

	F	%
Her zaman	7	2,3
Çoğu zaman	22	7,3
Bazen	60	19,9
Çok seyrek	48	15,9
Kullanmaz	163	54,0
Cevapsız	2	,7
Toplam	302	100

Öğrencilerin % 2,3'ü "her zaman"; % 7,3'ü ise "çoğu zaman" derslerinde bu araçların kullanıldığını düşünmektedir. Buna göre öğrencilerin % 9,6'sının derslerinde bu araçların "sıklıkla" kullanıldığını düşündükleri söylenebilir. Bu oran aynı cevapları veren öğretmenlerin oranının yarısı kadardır. Bu soruya "bazen kullanır" diyenlerin oranı % 19,9, "çok seyrek kullanır" diyenlerin oranı ise % 15,9'dur. Bu iki oranın toplamı (% 35,8) da aynı cevapları veren öğretmenlerin (% 57,4) oranından farklıdır. Yine öğrencilerin % 54'ü de derslerinde "bu araçların kullanılmadığını" düşünmektedir.

102

Öğrenci ve öğretmen cevaplarında böyle bir farklılık olsa da, öğretmenlerin yarıya yakınının farklı yoğunlukta derslerinde bu araçlara yer verdiği söylenebilir. Bu bulgu da önceki yıllarda yapılan araştırmalara nazaran olumludur. Aydın'ın araştırmasında TV video kullandığını söyleyen öğretmenlerin oranı % 12 iken (Aydın, 1996), Uçar'ın araştırmasında bu oran % 15'tir (Uçar, 1998). Buna göre DKAB dersi öğretmenlerinin bu araçları kullanma oranında da bir artış söz konusudur. Bu durumda, okulların TV-VCD-Video imkânlarının artmasının, öğretmenlerin diğer araçlara göre bu araçlara daha kolay ulaşabilmesinin, DKAB dersinde kullanılabilecek CD gibi yazılımlarının artmasının etkili olduğu söylenebilir.

Tablo:13a Öğretmenlere Göre Teyp-MP3 Çalar Kullanma Durumu

	F	%
Her zaman	0	,0
Çoğu zaman	2	3,7
Bazen	16	29,6
Çok seyrek	5	9,3
Kullanmaz	19	35,2
Cevapsız	12	22,2

Toplam	54	100
--------	----	-----

Yukarıdaki tabloda görüleceği üzere, öğretmenlerden derslerinde Teyp-MP3 Çaları “her zaman kullanırım” diyen olmamıştır. “Çoğu zaman kullanırım” diyenlerin oranı ise % 3,7’dir. Buradan hareketle öğretmenlerin bu araçları sıklıkla kullananların oranının oldukça az olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu araçları “bazen” kullandığını söyleyenlerin oranı % 29,6, “çok seyrek” kullandığını söyleyenlerin oranı ise % 9,3’tür. Bu oranlar birlikte değerlendirildiğinde öğretmenlerin yaklaşık % 43’ ünün farklı sıklıkta da olsa söz konusu araçları kullandıkları söylenebilir. Bu araçları “hiç kullanmam” diyenlerin oranı (% 35,2) ile, bu soruyu cevapsız bırakanların oranı (% 22,2) birlikte değerlendirildiğinde, DKAB öğretmenlerinin % 57’sinin bu araçları hiç kullanmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo:13b Öğrencilere Göre Öğretmenlerin Teyp-MP3 Çalar Kullanma Durumu

	F	%
Her zaman	3	1,0
Çoğu zaman	15	5,0
Bazen	21	7,0
Çok seyrek	23	7,6
Kullanmaz	232	76,8
Cevapsız	8	2,6
Toplam	302	100

Yukarıdaki tabloda görüleceği üzere, öğrencilerin % 1’i “her zaman”; % 5’i “çoğu zaman; % 7’si “bazen”; % 7,6’sı da “çok seyrek” olarak bu araçların derslerinde kullanıldığını, % 76,8’i ise söz konusu araçların hiç kullanılmadığını düşünmektedir. Buna göre Teyp, MP3 çalar kullanma konusunda öğrenciler öğretmenlerinden oldukça farklı düşünmektedir. Onların yaklaşık % 80’i öğretmenlerinin bu araçları hiç kullanmadığını düşünmektedir. Bu oran öğretmenlerde %57 civarındaydı. Öğretmen ve öğrenci cevapları birlikte değerlendirildiğinde, DKAB dersi öğretmenlerinin Teyp ve MP3 çalar gibi araçları derslerinde kullanma oranının çok düşük olduğu anlaşılmaktadır. Belki bazı öğretmenler bu araçlar yerine VCD, Bilgisayar gibi araçları kullanıyor olabilirler. Ancak yine de DKAB dersi öğretmenlerinin bu araçları yeterince kullanmıyor olması önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Zira DKAB derslerinde ezan, sure, dua gibi konuların işlenmesi esnasında bu araçlar öğretmenden daha etkili olabilir. Zira her öğretmenin bu konuda yeteneği olmayabilir. Öte yandan bu araçların kullanımı ile şiir, ilahi, fon müziği vb. parçalar dinletilebilir. Böylece dersler monotonluktan kurtarılıp daha çekici hale getirilebilir (Bilgin&Selçuk,2000).

Tablo:14a Öğretmenlere Göre Bilgi/Oyun Kartlarını Kullanma Durumu

	F	%
Her zaman	1	1,9
Çoğu zaman	0	,0
Bazen	5	9,3
Çok seyrek	8	14,8
Kullanmam	28	51,9
Cevapsız	12	22,2
Toplam	54	100

Öğretmenlerin % 1,9'u derslerinde bilgi/oyun kartlarını "her zaman" kullandığını söylemiştir. Bu araçları "çoğu zaman kullanırım" diyen olmamıştır. Öğretmenlerden söz konusu kartları "bazen kullanırım" diyenler % 9,3 iken; "çok seyrek kullanırım" diyenlerin oranı ise 14,8'dir. Bu iki grup birlikte düşünüldüğünde, öğretmenlerin % 24,1'nin derslerinde seyrek de olsa kartlardan faydalandığı söylenebilir. Bilgi/oyun kartlarını "kullanmam" diyenlerin oranı, % 51,9, bu soruyu cevapsız bırakanların oranı ise %22,2'dir. Bu oranlar birlikte düşünüldüğünde DKAB öğretmenlerinin % 74,1'inin derslerinde söz konusu kartları hiç kullanmadıkları söylenebilir.

Tablo:14b Öğrencilere Göre Öğretmenlerin Bilgi/Oyun Kartlarını Kullanma Durumu

	F	%
Her zaman	2	,7
Çoğu zaman	8	2,6
Bazen	12	4,0
Çok seyrek	33	10,9
Kullanmaz	238	78,8
Cevapsız	8	2,6
Toplam	302	100

Öğrencilerin % 0,7'si bilgi/oyun kartlarının "her zaman"; % 2,6'sı "çoğu zaman"; 4'ü "bazen"; % 10,9'u da "çok seyrek" derslerinde kullanıldığını söylemişti. Öğrencilerin % 78,8'i derslerinde kartların "hiçbir zaman kullanılmadığını" düşünmektedir. Bu soruyu cevapsız bırakan öğrencilerin oranı da % 2,6'dır. Buna göre öğrencilerin % 81,7'si derslerinde hiçbir zaman söz konusu kartların kullanılmadığını düşünmektedir. Bu oran öğretmen cevaplarından yaklaşık 10

puan yüksek olmakla birlikte, yine de onları destekler niteliktedir. Öğretmen ve öğrenci cevapları birlikte değerlendirildiğinde, DKAB derslerinde bilgi/oyun kartlarının yeterince kullanılmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, öğretmenlerin kartların nasıl hazırlanıp-kullanılacağı konusunda bilgi sahibi olmamalarının veya kartların öğretimdeki önemine inanmamalarının etkisi olabilir. Yapılan araştırmalar öğrencilerin çeşitli nedenlerden dolayı DKAB derslerinde sıkıldıklarını ve pasif durumda kalarak ders dinlemek istemediklerini, bizzat derste aktif rol almak istediklerini ortaya koymuştur (Peker,1998;Uçar,1998). Bu bağlamda DKAB dersi öğretmenleri öğrencilerin derse aktif katılımını sağlayabilmek, derslerini zevkli ve eğlenceli hale getirebilmek için kartlardan faydalanabilirler.

Tablo:15a Öğretmenlere Göre Poster Kullanma Durumu

	F	%
Her zaman	0	,0
Çoğu zaman	0	,0
Bazen	10	18,5
Çok seyrek	6	11,1
Kullanmam	27	50,0
Cevapsız	11	20,4
Toplam	54	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerden posterini “her zaman” ve “çoğu zaman kullanırım” diyen olmamıştır. “bazen kullanırım” diyenlerin oranı % 18,5 iken; “çok seyrek kullanırım” diyenlerin oranı ise, % 11,1 çıkmıştır. “Kullanmam” diyenlerin oranı % 50 iken bu soruyu cevapsız bırakanların oranı ise % 20,4 çıkmıştır. Bu verilerden hareketle DKAB öğretmenlerin % 70’inin derslerinde hiçbir zaman poster kullanmadıkları % 30’unun da seyrek de olsa bu materyalden faydalandıkları söylenebilir.

Tablo:15b Öğrencilere Göre Öğretmenlerin Poster Kullanma Durumu

	F	%
Her zaman	1	,3
Çoğu zaman	5	1,7
Bazen	11	3,6
Çok seyrek	23	7,6
Kullanmaz	256	84,8

Cevapsız	6	2,0
Toplam	302	100

Öğrencilerin %0,3 ü “her zaman”, % 1,7’si “çoğu zaman”, %3,6’sı “bazen, % 7,6’sı da “çok seyrek” derslerinde poster kullanıldığını söylerken, Öğrencilerin 84,8’i ise posterin kullanılmadığını düşünmektedir. Bu soruyu cevapsız bırakanların oranı ise % 2 çıkmıştır. Bu iki oran birlikte değerlendirildiğinde, öğrencilere göre, öğretmenlerin % 86,4’ünün posteri hiç kullanmadığı söylenebilir. Bu oran öğretmenlerin oranlarından 16 puan farklı olsa da, genel olarak DKAB öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun derslerinde posteri hiç kullanmadığı anlaşılmaktadır. Bu bulgular onların poster hakkında bilgi sahibi olmadıkları veya onu öğretim aracı olarak görmedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 16a: Öğretmenlere Göre Maket Kullanma Durumu

	F	%
Her zaman	0	,0
Çoğu zaman	0	,0
Bazen	7	13,0
Çok seyrek	4	7,4
Kullanmam	31	57,4
Cevapsız	12	22,2
Toplam	54	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerden maketi “her zaman” ve çoğu zaman kullanırım” diyen olmamıştır. “bazen kullanırım” diyenler % 13 iken; “çok seyrek kullanırım” diyenler ise % 7,4 çıkmıştır. Bu iki oran birlikte değerlendirildiğinde DKAB öğretmenlerinin % 20,4’ünün seyrek de olsa derslerinde “maket” kullandıkları söylenebilir. Yine “kullanmam” diyenler % 57,4 iken, bu soruyu cevapsız bırakanları oranı ise % 22,2 çıkmıştır. Bu iki oran birlikte değerlendirildiğinde DKAB dersi öğretmenlerinin yaklaşık %80’inin derslerinde maketi hiç kullanmadığı söylenebilir.

Tablo 16b: Öğrencilere Göre Öğretmenlerin Maket Kullanma Durumu

	F	%
Her zaman	1	,3
Çoğu zaman	7	2,3
Bazen	8	2,6
Çok seyrek	29	9,6

Kullanmaz	246	81,5
Cevapsız	11	3,6
Toplam	302	100

Öğrencilerin % 0,3'ü “her zaman”, % 2,3'ü çoğu zaman”, % 2,6'sı “bazen”, % 9,6'sı “çok seyrek” öğretmenlerinin maket kullandığı görüşündedir. Onların % 81,5'i öğretmenlerinin maketi “hiç kullanmadığını düşünmektedir. Bu soruyu cevapsız bırakan öğrencilerin oranı da % 3,6'dır. Buna göre DKAB dersi öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun maketi derslerinde hiç kullanmadıkları anlaşılmaktadır. DKAB dersi öğretmenlerinin derslerinde maketi kullanmamalarında, maket hazırlama ve kullanma konusunda bilgi sahibi olmamalarının, maketin derse olan katkıları konusunda fikir sahibi olmamalarının, DKAB dersi konularının çoğununun maket kullanmaya elverişli olmadığını düşünmelerinin etkisi olabilir.

3. Sonuçlar ve Öneriler

Kayseri il merkezinde yapılan bu araştırmadan elde edilen bazı sonuçlar ve bu çerçevede geliştirilen bazı öneriler şunlardır:

Araştırmaya katılan DKAB dersi öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu mesleğin ilk ve orta dönemindedir. Bunların içinde önemli sayılabilecek bir kısmı yüksek lisans bitirmiştir. Bununla birlikte onların yarıya yakını araç-gereç ve materyal geliştirme konusunda hizmet içi eğitime katılmamıştır. Söz konusu öğretmenlerin girdikleri sınıflar genelde kalabalıktır.

Araştırmaya katılan DKAB dersi öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu öğretim araç-gereç ve materyallerini bulma konusunda sıkıntı yaşadıklarını söylemişlerdir. Onlar konunun ve öğrencinin özelliklerine uygun materyal bulamama, yeterli kaynağa sahip olmama gibi nedenlerden dolayı materyal sıkıntısı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Onlar din öğretimi için materyal kullanmayı gerekli bulmaktadırlar. Bu noktada MEB öğretmenlere din öğretimi sürecinde yararlanabilecekleri araç-gereç ve materyal konusunda destek sağlayabilir. Bunların her birisini temin etmek elbette mümkün olmayabilir. Bunun için öğretmenlere araç-gereç seçme, hazırlama konusunda rehberlik edecek kılavuzlar hazırlanabilir.

DKAB dersi öğretmenlerinin çoğunluğu derslerine hazırlıklı geldiklerini söylemişlerdir. Bunu öğrencilerin yaklaşık yarısı da teyit etmiştir. Bununla birlikte onların önemli bir kısmının derse hazırlığı sınırlı algıladıkları; önceki yılların planına bakmayı, ders kitabına şöyle bir göz atmayı derse hazırlık için yeterli gördükleri sonucuna ulaşılmıştır.

DKAB dersi öğretmenleri, hazır olan öğretim materyallerinden faydalandıklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, onlar kendilerinin de çalışma yaprağı, slayt ve asetat gibi materyaller hazırlamaya çalıştıklarını söylemişlerdir. Söz konusu öğretmenlerin önemli kısmının çalışma yaprakları, slayt ve asetat da

dahil olmak üzere, poster, maket, bilgi-oyun kartları gibi materyalleri hazırlama konusunda henüz yeterince kafa yormadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

DKAB dersi öğretmenleri görsel araç-gereçlerden; ders kitabı, tahta, yardımcı kaynaklar ve çalışma yapraklarını daha çok kullandıklarını, resim-fotoğraf, bilgi-oyun kartları, poster ve maket gibi araç gereçleri ise daha az kullandıklarını, söylemişlerdir. Onlar işitsel araç-gereçlerden; Teyp, MP3 çalar gibi araç-gereçleri derslerinde çok az kullandıklarını söylerken, görsel-ışitsel araç gereçlerden; TV-VCD-Videodan derslerinde zaman zaman faydalandıklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, söz konusu öğretmenler arasında bilgisayar ve ona bağlı teknolojilerin kullanma oranının, gelişen teknolojik imkânlarla rağmen, hala istenilen düzeyde olmadığı görülmüştür. Bunun için bahsi geçen materyallerin seçimi, geliştirilmesi konusunda öğretmenlere uygulamalı seminerler yapılabilir. Geliştirilen materyallerin hazırlık süreci, hazırlama ilkeleri ve örneklerine ilişkin bilgi ve resimler internet ortamından paylaşılabilir.

Sonuç olarak, DKAB dersi öğretmenleri geçmiş yıllara nazaran, öğretim araç-gereçlerinden faydalanma bakımından daha iyi duruma gelmişlerdir. Bununla birlikte, onların derslerinde belli araç-gereçleri kullanmaya devam ettikleri ve derslerini çeşitli araç-gereç ve materyaller ile zenginleştiremedikleri söylenebilir. Bu noktada bütün bu sonuçlar da göstermektedir ki, söz konusu öğretmenler için öğretim araç-gereç ve materyallerini geliştirme, kullanma konusunda uygulamalı hizmet içi eğitim seminerlerinin düzenlenmesi önemli bir ihtiyaçtır. Diğer taraftan öğretmenler arasında bilgi, beceri, araç ve materyal paylaşımını, kullanımını teşvik edecek ortam ve imkânların geliştirilmesi de oldukça önemlidir. Bunun için materyal paylaşım sitelerinin kullanımı teşvik edilebilir, din öğretimi alanına özgü ve örnekler içeren materyal hazırlama, araç-gereç kullanma kılavuzları hazırlanarak öğretmenlere dağıtılabilir.

KAYNAKÇA

- Aydın, M. Şevki. (1996). *Din Dersi Öğretmenlerinin Pedagojik Formasyonları*, Kayseri: Erciyes Ü. Yay.
- Aydın, M. Şevki. (2004). Bir Din Öğretimi Materyali Olarak DKAB Dersi Öğretim Kılavuzları. Z.Ş. Arslan (Ed.), *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Çalışma Toplantısı-I* içinde (s.1-13). İstanbul: Dem Yay.
- Bilgin, B.& Selçuk, M. (2000). *Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*, Ankara Gün Yay.
- Demirel, Ö.(2005). *Plandan Uygulamaya Öğretme Sanatı*, Ankara: PegemA Yay.
- Doğan, R. & Tosun, C.(2002). *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi (İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin)*, Ankara: PegemA Yay.
- Erden, M.(1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, İstanbul: Alkım Yay.
- Erden, M.&Akman Y.(1998). *Gelişim-Öğrenme-Öğretme, Eğitim Psikolojisi*, Ankara: Arkadaş Yay.
- Fidan, N.&Erden, M.(1998). *Eğitime Giriş*, İstanbul: Alkım Yay.
- Güngör, A.(2001). *İlköğretim Okulları II.Kademe DKAB Dersi Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Sorunları*, Yayınlanmış Y. Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri
- Kaya, M.(1998). Eğitimde Program Geliştirme Sürecinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programının Geliştirilmesi İhtiyacı, *Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim Öğretiminin Problemleri Sempozyumu* içinde (s.227-258). Kayseri: İBAV Yay.
- Koşar, E. & Diğerleri (2003). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Ankara: PegemA Yay.
- Özdemir, Ş.(1998). Orta Öğretimde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Öğretmenlerin Yardımcı Ders Araç ve Gereçleri Kullanma Durumu *Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim Öğretiminin Problemleri Sempozyumu* içinde (s.166-188). Kayseri: İBAV Yay.
- Özdemir, Ş.(2004). Malatya Özel İlköğretim Okulları Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Yardımcı Araç Gereç Kullanım Düzeyi. Z.Ş. Arslan (Ed.), *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Çalışma Toplantısı-I* içinde (52-73). İstanbul: Dem Yay.
- Peker, H.(1998). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Metot Sorunu, *Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim Öğretiminin Problemleri Sempozyumu* içinde (s.259-266). Kayseri: İBAV Yay.
- Senemoğlu, N.(2000). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim, Kuramdan Uygulamaya*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Uçar, R.(1998). *Lise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programının Uygulamasındaki Problemler*, Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi, E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri

| Göksel KORKMAZ |

Yalın, H. İ.(2000). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Ankara: Nobel Yay.

Yılmaz, H.&Sünbül, A.M.(2003). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Konya: Çizgi Kitabevi.